

TARGET 2 -maksujärjestelmä Suomessa toimivien asiakkaiden näkökulmasta

2.11.2005

TARGET-maksujärjestelmä luotiin liittämällä yhteen 15 EU-maan keskuspankkien reaaliaikaiset bruttomaksujärjestelmät sekä Euroopan keskuspankin maksumekanismi kytkentäverkostoa (Interlinking) käyttäen. Nykyinen, vuonna 1999 käyttöön otettu TARGET-järjestelmä ei enää täytä kaikkien käyttäjien asettamia vaatimuksia. TARGET 2:n tavoitteena on varmistaa, että järjestelmä on tehokas ja palvelukykyinen myös tulevaisuudessa.

Rahoitusmarkkinoiden infrastruktuurin yhdentymisen jatkuu Euroopassa. Tehokkuutta etsitään mm. keskittämisen, skaalaetujen ja synergian sekä uudenlaisen tekniikan ja uusien toimintatapojen avulla. Nykyinen TARGET¹-maksujärjestelmä, joka on hajautettu ja vain osin yhdenmukaistettu järjestelmä, ei myöskään enää täytä kaikkien käyttäjien TARGETille asettamia vaatimuksia. Liitännäisjärjestelmissä² selvitettäviin tapahtumiin liittyvät rahansiirrot ovat aikakriittisiä, likviditeetin hallinnan vaatimukset ovat kasvaneet ja monet asiakkaat

¹ TARGET (Trans-European Automated Real-time Gross settlement Express Transfer system) on EU-alueen euromääräisen maksuliikenteen automatisoitu reaaliaikainen bruttomaksujärjestelmä. Se otettiin käyttöön vuonna 1999. TARGET muodostuu kansallisista keskuspankkien reaaliaikaisista bruttomaksujärjestelmistä (Real-Time Gross Settlement System, RTGS), Euroopan keskuspankin EKP:n maksumekanismista ja nämä toisiinsa kytkävästä Interlinking-järjestelmästä.

² Mm. vähittäismaksujärjestelmät, suurten maksujen järjestelmät (LVPS), CLS, arvopapereiden selvitys- ja toimitusjärjestelmät.

haluavat yhdenmukaistettuja palveluja sekä nykyistä joustavampia ja tehokkaampia toimintatapoja. Myös eurojärjestelmä pyrkii taloudellisiin, tehokkaisiin, toimintavarmoihin ja turvallisiin ratkaisuihin.

Eurojärjestelmän TARGET 2 -hanke

EKP:n neuvosto linjasi lokakuussa 2002 TARGET 2 -strategian, jonka tarkoitus oli varmistaa, että TARGET on palvelukykyinen järjestelmä myös tulevaisuudessa. Tavoitteena on kehittää maksujärjestelmä, joka vastaa käyttäjien tarpeita, on kustannustehokas ja jossa palvelut ja tariffit on yhdenmukaistettu. Lisäksi järjestelmän tulee mukautua tuleviin muutoksiin, etenkin EU:n laajentumiseen.

EKP:n neuvosto hyväksyi joulukuussa 2004 Italian, Ranskan ja Saksan keskuspankkien yhteistarjouksen rakentaa yhteinen jaettu TARGET 2 -järjestelmäalusta (Single Shared Platform, SSP) sekä tarjota sen palvelut EU:n kaikkien keskuspankkien käyttöön. Kansalliset keskuspankit puolestaan tarjoavat tulevaisuudessakin TARGET 2 -maksujärjestelmäpalvelut asiakkailleen. Järjestelmä on tarkoitus ottaa tuotantokäyttöön 19.11.2007.

Eurojärjestelmän TARGET 2 -hankkeeseen kuuluu ennen kaikkea kolmen kansallisen keskuspankin projekti yhteisen alustan rakentamiseksi, mutta myös useita kaikkien keskuspankkien yhteistyönä valmisteltavia tehtäväkokonaisuuksia. Euro-

*Anna-Maija Tikkanen
toimistopäällikkö
pankkitoimintaosasto*

TARGET 2 -maksujärjestelmän tavoitteena on toteuttaa 95 % maksuista enintään viidessä minuutissa ja loput enintään 15 minuutissa.

järjestelmä on mm. tehnyt tiiviissä yhteistyössä muiden EU-keskuspankkien ja käyttäjien kanssa järjestelmän määritykset, jotka valmistuivat marraskuussa 2005. Eurojärjestelmän yhteistyönä valmistellaan lisäksi mm. yhtenäinen hinnoittelu kotimaisille ja maasta toiseen suoritettaville maksuille sekä TARGET 2 -säännöt ja -sopimukset.

Kansallisten keskuspankkien tehtävänä on tuoda asiantuntemustaan ja osaamistaan yhteisen järjestelmän kehittämiseen. Toisaalta tehtävänä on huolehtia siitä, että kansalliset käyttäjät saavat riittävän vaikutusmahdollisuuden sekä tarvitsemansa tiedot hankkeen etenemisestä ja siitä, mitä järjestelmän käyttäjäksi siirtyminen edellyttää.

TARGET 2:n rakenne

Arviolta 1 000 pankkia, 50 liitännäisjärjestelmää ja 22 EKPJ-keskuspankkia³ tulee mukaan TARGET 2:een, osa neljän vuoden siirtymäajan kuluessa. Tällä hetkellä Suomen Pankin RTGS-järjestelmässä on 16 tilinhaltijaa ja sen palveluja käyttää kolme liitännäisjärjestelmää.

TARGET 2:n tapahtumavolyymien arvioidaan olevan noin 81 milj. tapahtumaa vuodessa. Tavoitteena on, että 95 % maksuista toteutuisi enintään viidessä minuutissa ja loput enintään 15 minuutissa. Järjestelmän käytettävyydestä tavoite on 99,7 %.

TARGET 2 -maksujen koolle ei tule-

³ Ruotsin keskuspankki ei osallistu TARGET 2 -järjestelmään.

vaisuudessakaan ole määritelty alarajaa. Suomen Pankki välitti 456 000 asiakkaidensa TARGET-maksua vuonna 2004. Näiden maksujen arvo oli 4 747 miljardia euroa.

Keskuspankit hallinnoivat TARGET 2 -järjestelmää ja sen palveluja yhdessä sekä kehittävät niitä toimintaympäristön vaatimusten mukaisiksi tiiviissä yhteistyössä käyttäjien kanssa. Osapuolet solmivat tilisuhteet tulevaisuudessakin kansallisten keskuspankkien kanssa, jotka voivat myöntää tileille päivänsisäistä luottoa vakuuksia vastaan.

Peruspalvelujen lisäksi käyttäjille on tarjolla myös valinnaisia palveluja. Käyttäjille tulee monipuoliset työkalut, jotka tukevat likviditeetin optimaalista käyttöä. Lisäksi yhteinen järjestelmälusta tarjoaa vain keskuspankeille suunnattuja palveluja. Jos keskuspankki niin valitsee, mm. vähimmäisvarannot, maksuvalmiusluotto ja yön yli -talletukset voidaan hoitaa yhteistä järjestelmälustaa käyttäen. Käyttäjät pääsevät yhden, yhtenäisen käyttöliittymän avulla kaikkiin yhteisen järjestelmälustan palveluihin ja tileihinsä. Käyttäjät voivat järjestellä maksujonoja, käyttää likviditeetin hallinnan työkaluja, muuttaa erilaisia perustietoja sekä lukea järjestelmän käyttäjille suunnattuja informaatio-osanomiamia.

Uudet palvelut

Osapuolet voivat tulevaisuudessakin hoitaa TARGET 2:n välityksellä pankkien välisiä katteensirtoja ja

asiakasmaksuja. Uusia maksutyyppettä TARGET 2:ssa ovat suoraveloitukset ja ns. mandaattimaksu.

TARGET 2 -järjestelmä tarjoaa samaan juridiseen kokonaisuuteen kuuluville osapuolille mahdollisuuden yhdistää euroalueen luottolaitosten euroalueella sijaitsevien RTGS-tilien päivänsäisen likviditeetin ns. virtuaalituliksi, jota voidaan päivän aikana hallinnoida ja käyttää ikään kuin yhtä tiliä. Toinen, kevyempi vaihtoehto on ainoastaan yhdistää näitä tilejä koskeva informaatio yhdeksi kokonaisuudeksi. Jälkimmäisessä vaihtoehdossa voivat olla mukana myös euroalueen ulkopuolisissa keskuspankeissa olevat RTGS-tilit.

Yhteisen järjestelmäalustan kautta on mahdollista järjestää tilinhaltijalle näkymä sekä omaan lähtevään maksujonoon että muilta osapuolilta saapuviin, mutta vielä jonoissa oleviin maksuihin. Tämä on merkittävä uudistus nykyiseen, hajautettuun järjestelmään. Erilaiset optimointimekanismit käyvät jatkuvasti läpi eri jonoissa olevia tapahtumia ja huolehtivat maksujen sujuvasta toteuttamisesta kokonaislikviditeettiä⁴ hyödyntäen. Likviditeetin hallinta helpottuu, kun järjestelmässä on mahdollisuus määritellä tapahtumien kiireellisyysluokka, järjestää maksujonoissa olevia tapahtumia, varata kiireellisille ja erittäin kiireellisille maksuille sekä liitännäisjärjestelmien tarpeisiin erikseen likviditeettiä,

⁴ Kokonaislikviditeetti = tilin limiitti +/- saldo + jonoissa olevat saapuvat maksut – jonoissa olevat lähtevät maksut.

asettaa kahden- ja monenkeskisiä limiittejä sekä ajastaa maksuja.

Liitännäisjärjestelmien tarpeisiin TARGET 2 tarjoaa näillä näkymin kuusi erilaista standardoitua liityntävaihtoehtoa katteensierroja varten. Vaihtoehtoisesti liitännäisjärjestelmän on mahdollista hoitaa katteensierrot normaaleina TARGET-maksuina. TARGET 2 -järjestelmässä osapuoli voi halutessaan hoitaa kaikkiin liitännäisjärjestelmiin liittyvät katesiirtonsa yhden tilin kautta.

Lokakuussa 2005 EKP:n neuvosto päätti, että TARGET 2 on auki liitännäisjärjestelmien katesiirtoja varten myös öisin. Ns. yöikkuna uutata arvopäivää varten avataan TARGET-päivän päättymisen jälkeen jo illalla. Tällöin osapuolet voivat varata erityistileille likviditeettiä liitännäisjärjestelmien yön aikana suoritettavia katteensierroja varten. Yöikkunassa ei voida suorittaa muita tilinhaltijoiden välisiä maksuja.

TARGET 2:ssa on panostettu järjestelmän käytettävyyteen, koska TARGET-maksut ovat enimmäkseen hyvin aikakriittisiä. Toiminnan jatkuvuus tullaan varmistamaan korkeatasoisin varajärjestelyin. Tuotantoympäristö on kahdennettu siten, että vakavan häiriön sattuessa toiminta on koska tahansa mahdollista siirtää Saksasta Italiaan tai päinvastoin. Kummassakin maassa on lisäksi kahdennetut järjestelmät. Tarkoitus on, että normaalitilanteessakin tuotantovastuu vaihtuu säännöllisin väliajoin Saksan ja Italian välillä.

TARGET 2 on auki liitännäisjärjestelmien katesiirtoja varten myös öisin.

Suomen Pankki ja sen tilinhaltijat siirtyvät TARGET 2:n käyttäjiksi helmikuussa 2008.

Yhdenmukainen TARGET 2 -palvelujen hinnoittelupolitiikka on eurojärjestelmässä työn alla. EKP:n neuvosto päätti lokakuussa 2005 esittää käyttäjäyhteisön kommentoitavaksi hinnoittelumallin, jossa käyttäjä voi valita kahdesta vaihtoehdosta edullisemman. Ensimmäisessä vaihtoehdossa on 80 sentin transaktiohintaa ja 100 euron kuukausimaksu. Toisessa vaihtoehdossa transaktiohintaa olisi tapahtumamäärän mukaan 0,20–0,60 euroa ja kiinteä kuukausimaksu 1 250 euroa. Jälkimmäinen vaihtoehto on edullisempi osapuolille, joiden tapahtumamäärät ovat yli 5 750 tapahtumaa kuukaudessa. Lopulliset päätökset TARGET 2:n hinnoista tehdään myöhemmin, ja hinnat tulevat voimaan vasta, kun kaikki ovat siirtyneet yhteisen järjestelmälustan käyttäjiksi.

Suomen Pankin asiakkaiden siirtyminen TARGET 2:n käyttäjiksi

TARGET 2:n käyttäjät siirtyvät käyttämään järjestelmää vaiheittain kolmessa maaryhmässä. Lisäksi mahdol-

lisia ongelmatilanteita varten on varattu yksi ylimääräinen ryhmä. Suomen Pankki ja sen tilinhaltijat siirtyvät TARGET 2:n käyttäjiksi toisessa ryhmässä 18.2.2008, jolloin Suomen Pankki luopuu omasta RTGS-järjestelmästä (BoF-RTGS).

Suomen Pankin tilinhaltijat tulevat näillä näkymin saamaan TARGET 2:ssa kaikki nykyisenkaltaiset palvelut, mutta eivät välttämättä toiminnallisesti täysin samalla tavalla. Suomen Pankin nykyinen ratkaisu on ns. yhden tilin malli. Siinä tilinhaltijan yhdellä RTGS-tilillä hoidetaan maksupalvelut, vähimmäisvarantojen pito, maksuvalmiusluotot ja yön yli-talletukset. Suomen Pankin tilinhaltijat saavat nämä palvelut vastakin yhtenäisen TARGET 2 -käyttöliittymän kautta, vaikka palvelut ovat yhteisellä järjestelmälustalla erillisissä moduuleissa. TARGET 2 -järjestelmän likviditeetin hallinnan työkalut saattavat korvata joitakin käyttäjien omia vastaavia sovelluksia.

Suomessa pankkien välisen maksujärjestelmän, PMJ:n, katteita kirjaataan sekä TARGETin aukioloaikana että yöllä. Tämä tulee tulevaisuudessakin olemaan mahdollista. Ns. POPS-järjestelmän⁵ katteet hoituvat TARGET 2:n aikana pitkälti samaan tapaan kuin nytkin.

Suomen Pankki huolehtii siitä, että sen asiakkaat saavat riittävät ja ajantasaiset tiedot siirtyäkseen TARGET 2:n käyttäjiksi. Tätä varten

Taulukko.

TARGET 2:n käyttöönotto			
Migraatioikkunat			
Ryhmä 1 19.11.2007	Ryhmä 2 18.2.2008	Ryhmä 3 19.5.2008	Ryhmä 4 15.9.2008
Itävalta	Belgia	Tanska	
Kypros	Suomi	Viro	
Saksa	Ranska	EKP	
Latvia	Irlanti	Kreikka	Varalla
Liettua	Alankomaat	Italia	
Luxemburg	Portugali	Puola	
Malta	Espanja	Iso-Britannia	
Slovenia			

Lähde: EKP (2005) *Second Progress Report on TARGET2*.

⁵ POPS = Pankkien on line -pikasiirrot ja sekkit.

perustettiin huhtikuussa 2004 maksujärjestelmien TARGET 2 -yhteistyöryhmä, jossa on mukana Suomen Pankin tilinhaltijat. Suomen Pankki palvelee ja neuvoo myös TARGET 2:n aikana asiakkaitaan TARGETin normaalina aukioloaikana klo 8:00–19:00. Pankin asiakaspalvelupisteen tehtävät tulevat aiempaa enemmän painottumaan monipuolisen ja osin monimutkaisemman järjestelmän käytön neuvontaan ja käyttäjien kysymyksiin vastaamiseen.

Asiasanat: TARGET 2, RTGS, yhteinen järjestelmälusta